

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

Г.Ф. Бірюкова



2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

підготовки магістрів

денної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Політологія

спеціальності С2 Політологія

галузі знань С Соціальні науки, журналістика та інформація

ВИКЛАДАЧ: Горло Наталя Віталіївна, д.політ.н., проф., проф. кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від «22» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Є.Г. Цокур
(ініціали, прізвище)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Є.Г. Цокур

2025 рік



Зв'язок з викладачем:

Е-mail: ngml@ukr.net

Телефон: 050 278 15 65

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення)

Кафедра: політології, 4 корп. ЗНУ, вул. Дніпровська, 33а

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Етнонаціональна політика в сучасній Україні» є наукове осмислення студентами вітчизняної етнонаціональної політики, національного питання та національних прав людини, політико-правового закріплення демократичного розвитку української етнічної нації, забезпечення прав етнічних меншин, національно-культурного розвитку, толерантності в етнонаціональній сфері, вирішення проблем імміграції, сучасних міграційних процесів та міжнаціональних відносин в Україні.

Студенти повинні оволодіти механізмом, формами і методами формування етнонаціональної політики з метою практичного використання в процесі управління політичними процесами в суспільстві, визначати проблеми у формуванні етнонаціональної політики в сучасній Україні та шляхи для їх вирішення.

Інтерактивний формат курсу спонукатиме до дебатів, полеміки, аргументованого відстоювання власної точки зору, орієнтований на розвиток критично важливих для фахівця у галузі суспільних наук навичок ефективної комунікації.

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Стратегія політичного розвитку України», «Актуальні проблеми політичної науки», «Сучасна українська та зарубіжна політична думка».

2. Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	1-й	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість годин	180	
Лекційні заняття	28 год.	
Семінарські заняття	28 год.	
Практичні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	124 год.	
Консультації	Розклад розміщення консультацій: Кількість: особисті – дистанційні – Zoom, за попередньою домовленістю Запис на консультації: kin-el@ukr.net	
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=7295	



3. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Результати навчання та компетентності	Методи навчання / форми і методи оцінювання
ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). СК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. ПР 09. Пропонувати власні способи вирішення політологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання	Опрацювання першоджерел; опитування на семінарських заняттях; тестування в системі Moodle; написання есе; завдання на порівняльний аналіз
ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). СК02. Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти. СК07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультативні функції на національному та міжнародному рівні. ПР 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів. ЗК02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні ПР02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань. ПР 04. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень	Дискусія; написання есе; практичне завдання
ЗК08. Здатність спілкуватися іноземною мовою. СК09. Спроможність до активної участі у процесах національного відродження держави, її політичних та громадських інституцій поствоєнного періоду ПР 07. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності. ПР 10. Реалізовувати в практиці політичної діяльності навички політичного аналізу та прогнозування актуальних державотворчих процесів в Україні та світі	Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Сутність та особливості етнонаціональної політики.

Поняття, зміст і особливості етнонаціональної політики.

Науковий термін «етнонаціональна політика». Співвідношення та взаємообумовленість таких понять, як «політика», «влада», «державна», «державне управління» та «етнонаціональна політика». Зміст етнонаціональної політики та її особливості. Антидемократична етнонаціональна політика. Тоталітарна етнонаціональна політика. Авторитарна етнонаціональна політика, її мета, методи. Демократична етнонаціональна політика. Мета, ознаки ліберальної етнонаціональної політики. Напрямки теоретичних розробок щодо національного питання. Право національного самовизначення.

Змістовний модуль 2. Функції та принципи етнонаціональної політики в Україні.

Основні функції та принципи етнонаціональної політики.

Основні функції демократичної етнонаціональної політики. Загальні, універсальні, фундаментальні принципи демократичної етнонаціональної політики, визнані міжнародним правом (документи ООН, ЮНЕСКО, МОП, ОБСЄ та ін.) та апробовані багатьма західними країнами: принцип рівноправності, право на самовизначення, принцип суверенітету, принцип невтручання у внутрішні справи держав, принцип територіальної цілісності, принцип гармонізації індивідуальних прав людини та групових, колективних прав етнонаціональних спільнот.

Змістовний модуль 3. Суб'єкти етнонаціональної політики.

Суб'єкти етнонаціональної політики та їх особливість.

Держава, як основний суб'єкт етнонаціональної політики. Головна мета та зміст державної етнонаціональної політики України. Система організаційної структури управління національною сферою. Роль етнічних груп, політичних організацій, рухів у визначенні етнонаціональної політики. «Політизована етнічність», провідний суб'єкт етнонаціональної політики. Етнополітична поведінка суб'єкта етнонаціональної політики. Форми етнополітичної діяльності нації- держави, засади політики у сфері міжнаціональних відносин.

Змістовний модуль 4. Етнонаціональні відносини в поліетнічній державі.

Специфіка етнонаціональних відносин.

Поняття «етнонаціональні відносини». Вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на етнонаціональні відносини. Етнічне розмежування та етнічне згуртування. Емпіричні референти стану міжетнічних відносин: поширеність міжетнічних контактів та підстави, на яких вони виникають, їхній добровільний або примусовий характер; факти дискримінації, ущемлення прав та інтересів окремих, наявність та розповсюдженість зіткнень, конфліктів між представниками різних етносів. Етнічні стереотипи та етнічні установки. Виявлення конфліктного потенціалу міжетнічних відносин. Типологія міжетнічних відносин за їх суб'єктами. Інтереси нації, етнічних меншин. Причини зіткнення етнічних та національних інтересів. Конфлікт інтересів всередині етнічних меншин. Захист етнічних та національних інтересів як головне завдання етнонаціональної політики.

Змістовний модуль 5. Становлення української етнонаціональної політики.

Етапи становлення української етнонаціональної політики та їх особливості. Перші кроки втілення етнонаціональної політики в УНР. Перший законодавчий акт Центральної Ради в галузі етнополітики - I Універсал. Програма діяльності УНР у сфері міжнаціональних відносин. IV Універсал Центральної Ради. Підвалини формування політики у сфері регулювання міжетнічних відносин у період існування Української Народної Республіки.

Новий напрям і зміст етнополітики в кінці 1920-х – на початку 1930-х рр. Кардинальні зміни в національній політиці, пов'язані з остаточним оформленням у СРСР командно- адміністративної системи. Сталінська національна політика. Голодомор 1932-1933 рр. Суперечливість етнонаціональної політики УРСР.

Змістовний модуль 6. Етнонаціональна політика в сучасній Україні.

Стратегія етнонаціонального розвитку незалежної України.

Причини, що обумовлюють необхідність формування державної етнонаціональної політики України. Основні напрямки державної етнонаціональної політики України. Механізм реалізації етнонаціональної політики. Зміст «Концепції державної етнонаціональної політики». Пріоритети етнонаціональної політики.

Змістовний модуль 7. Політико-правова база та засади етнонаціональної політики України.

Створення політико-правової бази етнонаціональної політики в Україні.

Закріплення концептуальних засад української етнонаціональної політики в Декларації про

державний суверенітет України, Акті проголошення незалежності України та Конституції України. Закони України, що регулюють етнонаціональні відносини. Застосування в національному законодавстві та на практиці міжнародного досвіду. Головна ідея українських правових актів сфері етнонаціонального розвитку.

Змістовний модуль 8. Актуальні проблеми етнонаціонального розвитку в Україні в кінці XX століття.

Особливості етнонаціонального складу в Україні.

«Національна більшість» та «етнічні меншини» в Україні. Найчисельніші етноспільноти в Україні. Етнічний склад українців у кінці XX ст. та в XXI ст. Етнодемографічний склад населення України. Зміни національного складу населення України: західні і центральні області України, південно-східні області. Етномовний склад населення України. Врахування етнонаціонального складу населення країни в етнонаціональній політиці.

Етнонаціональні проблеми в Україні та їх розв'язання.

Наслідки постійного переформатування центрального органу управління етнонаціональними процесами. Проблеми координації, оперативності прийняття рішень у сфері етнополітики та фінансування галузі. Стратегічні помилки в галузі національного будівництва. Активізація федералістських, автономістських та сепаратистських рухів у Криму, Закарпатті та Буковині. Етнонаціоналістичні політичні рухи (праве крило): росіян і кримських татар у Криму; румунів у Чернівецькій області; русинів у Закарпатській області; посилення політизації національних меншин, особливо російської, румунської, німецької і угорської, які вимагали національно-територіальної автономії, створення політичних партій на етнічній основі; поява претензій громадських об'єднань деяких національних меншин, насамперед проросійських політичних сил на місцях, на самоврядування з функціями владних структур (Крим, південно-східні області України); виокремлення національними меншинами економічної та політичної проблематики, зумовленої високим рівнем безробіття, складністю набуття громадянства, політико-правовим статусом меджлісу, облаштуванням депортованих в Україні тощо; проблема регіоналізму та регіоналізації економічного життя; у Криму неодноразово громадськими об'єднаннями росіян порушувалося питання створення своїх власних органів національного самоврядування на зразок меджлісів кримських татар та фольскрату німців у Криму. Використання Росією пропаганди як інструменту тиску на Україну (заяви «утиски» російської меншини) для досягнення імперських зовнішньополітичних цілей.

Участь національних меншин в політичному управлінні.

Відсутність загальнонаціональних політичних партій нацменшин. Вільний доступ до представницьких органів влади нацменшин на місцевому рівні. Подолання ментальної роздвоєності, що виникла внаслідок тривалого ідеологічного впливу в роки колоніальної залежності України. Потреба міжнаціональних діалогів з контрверсійних питань історії, культури, суспільного життя заради пошуку порозуміння між громадянами всіх регіонів України. Механізми захисту прав національних меншин. Підходи до формування політики реалізації прав національних меншин.

Змістовний модуль 9. Етномультикультурність в Україні.

Толерантність в етнонаціональній сфері.

Толерантність як загальнолюдська цінність. Зростання актуальності проблеми толерантності в умовах глобалізації. Реалізація принципу толерантності на державному рівні. Толерантність в етнонаціональній сфері. Визначення понять «міжетнічна толерантність», «міжнаціональна толерантність». Основні прояви нетолерантності в етнонаціональній сфері. Толерантність як індіферентність до етнічних відмінностей. Толерантність в етнонаціональній політиці. Практична цінність ідеї толерантності. Соціально-психологічні механізми формування толерантних стосунків між етнічними групами.

Реалізації права на національно-культурний розвиток в Україні.

Термін «етномультикультуралізм». Забезпечення корінними народами та етноменшинами свого права на збереження і розвиток власної національної культури, рідної мови, національних традицій. Шляхи реалізації права на національно-культурний розвиток в Україні. Проблеми та дискусії щодо реалізації політики етномультикультурності в Україні.

Змістовний модуль 10. Етнонаціональна політика в період російсько-української війни.

Особливості етнонаціональної політики в період гібридної та повномасштабної російсько-української війни.

Вплив російського чинника на етнонаціональну політику в Україні. Запобігання внутрішніх конфліктів на ґрунті етнічності в Україні. з метою дезінтеграції суспільства. «План заходів щодо

нейтралізації негативного впливу ЗМІ на російськомовне населення» розроблених Міністерством України у справах національностей, міграції та культів в 1990-х роках. Спроби Росії в 2000-х роках використати російську національну меншину для виправдання агресивної політики щодо України. Використання Росією відсутності в Україні єдиної національної ідентифікації до початку війни. Практики маніпулювання індивідуальною і груповою свідомістю, спрямовані на насадження ціннісних орієнтирів «русского мира».

5. Теми лекційних занять

№ Змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	з ф.	Згідно з розкладом
		о/д ф.		
1	Тема 1. Поняття, зміст і особливості етнополітичної політики.	2		щотижня
2	Тема 2. Основні функції та принципи етнополітичної політики.	2		щотижня
3	Тема 3. Суб'єкти етнополітичної політики та їх особливості	2		щотижня
4	Тема 4. Специфіка етнополітичних відносин	4		щотижня
5	Тема 5. Етапи становлення української етнополітичної політики та їх особливості.	2		щотижня
6	Тема 6. Стратегія етнополітичного розвитку незалежної України.	2		щотижня
7	Тема 7. Створення політико-правової бази етнополітичної політики в Україні.	2		щотижня
8	Тема 8. Особливості етнополітичного складу в Україні	2		щотижня
	Тема 9. Етнополітичні проблеми в Україні та їх розв'язання	4		щотижня
	Тема 10. Участь національних меншин в політичному управлінні.	2		щотижня
9	Тема 11. Толерантність в етнополітичній сфері.	2		щотижня
	Тема 12. Реалізація права на національно-культурний розвиток в Україні	2		щотижня
10	Тема 13. Особливості етнополітичної політики в період гібридної та повномасштабної російсько-української війни.	2		щотижня
Разом		28		

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д ф.	з ф.	
1	Тема 1. Поняття, зміст і особливості етнополітичної політики. План. 1. Поняття «етнополітична політика». 2. Зміст етнополітичної політики та її особливості. 3. Види етнополітичної політики: тоталітарна, авторитарна етнополітична політика, демократична етнополітична політика.	2		щотижня
2	Тема 2. Основні функції та принципи етнополітичної політики. План. 1. Основні функції демократичної етнополітичної політики. 2. Загальні принципи демократичної етнополітичної політики, визнані міжнародним правом.	2		щотижня
3	Тема 3. Суб'єкти етнополітичної політики та їх особливості.	2		щотижня

	План. 1. Держава, як основний суб'єкт етнонаціональної політики. 2. Роль етнічних груп, політичних організацій, рухів у визначенні етнонаціональної політики. 3. «Політизована етнічність», провідний суб'єкт етнонаціональної політики. 4. Етнополітична поведінка суб'єкта етнонаціональної політики.			
4	Тема 4. Специфіка етнонаціональних відносин. План. 1. Вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на етнонаціональні відносини в країні. 2. Етнічні стереотипи та їх вплив на етнонаціональні відносини. 3. Поняття соціальної дистанції. Мета та значення досліджень соціальної дистанції соціологами та використання їх результатів для запобігання напруженості в стосунках різних етнічних груп та міжетнічних конфліктів. 3. Причини, розвиток, розв'язання міжетнічних конфліктів. 4. Світовий досвід запобігання та розв'язання міжетнічних конфліктів	2		щотижня
5	Тема 5. Етапи становлення української етнонаціональної політики та їх особливості. План. 1. Підвалини формування політики у сфері регулювання міжетнічних відносин у період існування Української Народної Республіки. 2. Новий напрям і зміст етнополітики в кінці 1920-х – на початку 1930-х рр. 3. Сталінська національна політика. 4. Суперечливість етнонаціональної політики УРСР.	4		щотижня
6	Тема 6. Стратегія етнонаціонального розвитку незалежної України. План. 1. Основні напрямки державної етнонаціональної політики України. 2. Зміст «Концепції державної етнонаціональної політики». 3. Пріоритети етнонаціональної політики.	2		щотижня
7	Тема 7. Створення політико-правової бази етнонаціональної політики в Україні. План. 1. Закріплення концептуальних засад української етнонаціональної політики в Конституції України. 2. Закони України, що регулюють етнонаціональні відносини.	2		щотижня
8	Тема 8. Особливості етнонаціонального складу в Україні. План. 1. «Національна більшість» та «етнічні меншини» в Україні. 2. Етнічний склад українців у кінці XX ст. та в XXI ст. 3. Етномовний склад населення України. 4. Врахування етнонаціонального складу населення країни в етнонаціональній політиці.	2		щотижня
	Тема 9. Етнонаціональні проблеми в Україні та їх розв'язання. План. 1. Наслідки постійного переформатування центрального органу управління етнонаціональними процесами. 2. Проблеми координації, оперативності прийняття рішень у сфері етнополітики та фінансування галузі. 3. Стратегічні помилки в галузі національного будівництва.	2		щотижня
	Тема 10. Участь національних меншин в політичному управлінні. План. 1. Відсутність загальнонаціональних політичних партій нацменшин. 2. Вільний доступ до представницьких органів влади нацменшин на місцевому рівні. 3. Механізми захисту прав національних меншин. 4. Підходи до формування політики реалізації прав національних меншин.	2		щотижня
9	Тема 11. Толерантність в етнонаціональній сфері.	2		щотижня

	План. 1. Толерантність як загальнолюдська цінність. 2. Толерантність в етнонаціональній сфері. 3. Основні прояви нетолерантності в етнонаціональній сфері. 4. Соціально-психологічні механізми формування толерантних стосунків між етнічними групами.			
	Тема 12. Реалізації права на національно-культурний розвиток в Україні. План. 1. Термін «етномультікультуралізм». 2. Забезпечення корінними народами та етноменшинами свого права на збереження і розвиток власної національної культури, рідної мови, національних традицій. 3. Проблеми та дискусії щодо реалізації політики етномультікультурності в Україні.	2		щотижня
10	Тема . Особливості етнонаціональної політики в період гібридної та повномасштабної російсько-української війни. План. 1. Вплив російського чинника на етнонаціональну політику в Україні. 2. Використання Росією відсутності в Україні єдиної національної ідентифікації до початку війни. \ 3. Протидія практикам маніпулювання індивідуальною і груповою свідомістю, спрямовані на дезінтеграції суспільства.	2		щотижня
Разом		28		

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
6. Самостійна робота



№ змістового модуля	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	
		о/д.ф.	з.ф.
1	Опрацюйте роботу та зробіть конспект основних положень роботи Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, Л. Нагорна. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 512 с. URL: http://ipend.gov.ua/publication/etnopolitychnyjkontekstsotsiokultumykh-transformatsij-u-suchasnij-ukraini/	15	...
2	Опрацювати додаткову літературу та зробіть конспект основних положень роботи Розділ II. Становлення етнополітики незалежної України / Коцур В. В. Національні меншини України в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.: монографія. Переяслав Хмельницький : Домбровська Я. М., 2019. 594 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/natsionalni_menshyny_ukrainy-1.pdf	10	
3	Опрацювати додаткову літературу та зробіть конспект основних положень роботи: Новородовський В. В. Національні меншини України в політичних процесах (1945–1991): науковий дискурс : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 152 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2022/04/Maket-monohrafiya-Novorodovskyj.pdf	10	
4	Опрацювати додаткову літературу та зробіть конспект основних положень роботи: Лях О. Щодо питання стратегії державної етнополітики в Україні: аналіз, оцінка, перспективи //Цент культур національних меншин Закарпаття. – URL: http://centerkyltyr.pp.ua/2021/05/09/3808/	15	
5	Опрацювати додаткову літературу та зробіть конспект основних положень роботи: Рафальський О. О. Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. – 400 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/konsolidatsia.pdf	15	
6	Опрацювати додаткову літературу та зробіть конспект основних положень роботи: Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних змін: реальний стан, виклики, перспективи : монографія / автор. кол.: Войналович В. А. (керівник, наук. ред.), Єленський В. Є., Кулик В. М., Малиновська О. А., Набок С. В., Поліщук Ю. М., Рябчук М. Ю. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 424 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/monohrafiya_.pdf	15	
7	Опрацювати додаткову літературу та зробіть конспект основних положень роботи: Ієрархія цінностей населення Сходу та Півдня України: етнополітичний аспект в умовах російської агресії : монографія / авт. кол.: В. А. Войналович (керівник, наук. ред.), В. Є.	15	

	Єленський, О. Я. Калакура, В. О. Котигоренко, В. М. Кулик, Ю. О. Ніколаєць, Ю. М. Поліщук, М. Ю. Рябчук. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 344 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2022/05/Maket-liearkhya.pdf		
8	Опрацювати додаткову літературу та зробити конспект основних положень роботи: Національні меншини України в політичних процесах ХХ – ХХІ століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В.О. (керівник), Калакура О.Я., Ковач Л.Л., Коцур В.В., Кочан Н.І., Ляшенко О.О., Ніколаєць Ю.О., Новородовський В.В., Панчук М.І. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/national_minorities_Ukraine.pdf	10	
9	Опрацювати додаткову літературу та зробити конспект основних положень роботи: Етнополітичні чинники консолідації сучасного українського суспільства / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, М. Рябчук. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2020. 336 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/etnopolitychni_chynnyky.pdf	9	
10	Опрацювати додаткову літературу та зробити конспект основних положень роботи: Коцур В. В. Національні меншини України в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: монографія. Переяслав Хмельницький : Домбровська Я. М., 2019. 594 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/natsionalni_menshyny_ukrainy-1.pdf	10	
Разом		124	...

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №1</u> Питання за Змістовим модулем 1	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна.	3

			Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №1</u> Охарактеризуйте уявлення зарубіжних та вітчизняних науковців про політику в сфері етнонаціональних відносин.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			6
2	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №2</u> Питання за Змістовим модулем 2 Визначте, чи дотримуються суб'єкти етнонаціональної політики визначених державою принципів.	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком	3

			відсутня самостійність	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №2</u> Визначте актуальні проблеми етнонаціонального розвитку в Україні.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			6
3	Відповіді на семінарі	<u>Семінар №3</u> Питання за Змістовим модулем 3	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №3</u> Визначте причини міжетнічних конфліктів вивчивши історію таких конфліктів у Європейських країнах (3- країни на вибір)	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність	3

			аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			6
4		<u>Семінар №4</u> Питання за Змістовим модулем 4	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №4</u> Визначіть активність та ефективність діяльності націонал-патріотичних політичних партій України.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			6
5		<u>Семінар №5</u> Питання за Змістовим модулем 5	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна	3

			авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	
		<u>Практичне завдання №5</u> У чому полягає відмінність етнонаціональної політики в незалежній Україні від тієї, що проводилася за часів СРСР.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 5 контр. заходів				6
6		<u>Семінар №6</u> Питання за Змістовим модулем 6	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим	3

			1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	
		<u>Практичне завдання №6</u> Проаналізуйте та визначіть ефективність співробітництва України міжнародними організаціями захисту прав етнічних меншин.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 6 контр. заходів				6
7		<u>Семінар №7</u> Питання за Змістовим модулем 7	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3

		<u>Практичне завдання №7</u> Які зміни були внесені в 2023 році в Закон України про національні меншини. Чи вважаєте ви їх необхідними та такими, що сприятимуть збереженню політичної стабільності.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 7 контр. заходів				6
8		<u>Семінар №8</u> Питання за Змістовим модулем 8 <u>Семінар №9</u> Питання за Змістовим модулем 8 <u>Семінар №10</u> Питання за Змістовим модулем 8	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3
		<u>Практичне завдання №8</u> Здійсніть аналіз динаміки змін етнічного складу сучасної України та аналіз чинників, що на неї впливають Наведіть приклади «політизованої етнічності» та визначте причини її політизації.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад	3

			матеріалу	
Усього за ЗМ 8 контр. заходів	2			6
9		<u>Семінар № 11</u> Питання за Змістовим модулем 9 <u>Семінар № 12</u> Питання за Змістовим модулем 9	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	3
		<u>Практичне завдання №9</u> Проаналізуйте результати соціальної дистанції етнічних груп та визначіть причини її існування.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 9 контр. заходів	2			6
10		<u>Семінар №13</u> Питання за Змістовим модулем 10	3 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція	3

			2 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань; студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може; відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	
		<u>Практичне завдання №10</u> Визначіть стереотипи, фейки, які Росія використовує в інформаційній війні з метою спровокувати напруженість у стосунках етнічних груп в Україні та дестабілізувати ситуацію.	3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; короткий поверхневий виклад матеріалу	3
Усього за ЗМ 10 контр. заходів	2			6
Усього за змістові модулі контр. заходів	20			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: 1. Поняття «етнонаціональна політика». 2. Зміст етнонаціональної політики та її особливості. 3. Антидемократична етнонаціональна політика. 4. Демократична етнонаціональна політика. 5. Мета, ознаки ліберальної етнонаціональної політики. 6. Основні функції демократичної етнонаціональної політики. 7. Принципи демократичної етнонаціональної політики 8. «Політизована етнічність», провідний суб'єкт етнонаціональної політики 9. Головна мета та зміст державної етнонаціональної політики України. 10. Формування політики Української держави у сфері регулювання міжетнічних відносин. 11. Сталінська національна політика. Голодомор 1932-1933 рр. 12. Політико-правова база регулювання етнонаціональних процесів в Україні. 13. Причини формування державної етнонаціональної політики України. 14. Основні напрямки державної етнонаціональної політики України. 15. Механізм реалізації етнонаціональної політики. 16. Зміст «Концепції державної етнонаціональної політики». 17. Пріоритети етнонаціональної політики. 18. Актуальні проблеми етнонаціонального розвитку в Україні. 19. Модель «національна більшість – етнічні меншини». 20. Міжетнічні відносини. 21. Етнічні стереотипи, установки, упередження. 22. Соціальна дистанція між представниками різних етносів. 23. Напрями та особливості етнополітики в Україні. 24. Етнодемографічний склад населення України. 25. Зміни національного складу населення України: західні і центральні області України, південно-східні індустриальні області.	2 питання, відповідь на кожне оцінюється у 5 балів 5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 2 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може 1 бал – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	10

		26. Етномовний склад населення України. 27. Політико-правова база та засади етнонаціональної політики України. 28. Соціально-психологічні механізми при формуванні толерантних стосунків між етнічними групами. 29. Дискусії щодо міжетнічної толерантності. 30. Поняття «етнонаціональна толерантність» 31. Асиміляція національних спільнот з основним етносом у культурному, економічному, політичному та інших аспектах. 32. Принципи толерантності в етнополітиці, практичній діяльності із урегулювання міжетнічних суперечок. 33. Способи вирішення проблеми захисту прав національних меншин Радою Європи.		
		Тести - 10 питань, розміщені у Moodle.	1 бал за кожну правильну відповідь. На проходження тесту дається 15 хвилин і одна спроба	10
	Практичне завдання	Охарактеризуйте етнонаціональну політику сучасної України. Подайте коротку довідку про формування етнонаціональної політики України. Визначте, який проблеми належить розв'язати. Визначте особливості етнонаціональних відносин в державі. Результати роботи потрібно представити у презентації і зробити усну доповідь.	20-18 – робота повністю розкриває тему, логічно структурована, оперування багатьма теоретичними поняттями, висока аргументованість відповіді, наведення прикладів з політичної практики 17-14 – положення та висновки недостатньо аргументовані, але робота достатньо логічна 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика 9-5 – відсутня чітка структура, описовий характер 4-1 – робота фрагментарна, відсутня логіка та структура	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)	3 (задовільно)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Коршук Р. М. Етнополітологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2018. 200 с.
2. Національні меншини України в політичних процесах XX – XXI століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник), Калакура О. Я., Ковач Л. Л., Коцур В. В., Кочан Н. І., Ляшенко О. О., Ніколаєць Ю. О., Новородовський В. В., Панчук М. І. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с.
3. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 310 с.
4. Ткаченко Є. В. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин : навч. посіб. Київ : ФОП Голембовська О.О., 2018. 315 с.
5. Вітман К. М., Краснопольська Т. М. Державне регулювання міжнаціональних відносин : навч. метод. посіб. для здобувачів вищої освіти. Одеса : Фенікс, 2021. 40 с.

Додаткова:

1. Вавринчук М. П. Етнополітична безпека в системі національної безпеки України на етапі сучасного державотворення : монографія. Київ : Правова єдність, 2009. 288 с.
2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичний супровід управлінських рішень з реалізації державної етнонаціональної політики. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 23. С. 139-155.
3. Етнонаціональна структура українського суспільства: Довідник. Київ: Наукова думка, 2018. 344 с.
4. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: навч. пос. Київ : Вид. УАННП “Фенікс”, 2019. 280 с.
5. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин. Харків : ЦОІ, 2001. 176 с.
6. Коцур А. П., Мандрик М. В. Національна ідея в інтелектуальній спадщині української та російської еліти кінця XVIII – XX століття. Чернівці : Золоті литаври, 2019. 203 с.
7. Лойко Л.І. Громадські організації етнічних меншин України: природа, легітимність, діяльність : монографія. Київ: ПЦ «Фоліант», 2018. 634 с.
8. Міжнаціональні відносини і національні меншини України: Стан, перспективи / Р. Ш. Чілачава (упоряд.), Т. І. Пилипенко (упоряд.). Київ : Голов. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2017. 384 с.
9. Нагорна Л. П. Національна ідентичність в Україні / НАН України; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. Київ : ІПіЕНД, 2019. 271 с.
10. Основи етнодержавознавства: підруч. для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. осв. / Ю. І. Римаренко (від. ред.). Київ : Либідь, 2018. 656 с.
11. Ситник П. К., Дербак А. П. Проблема формування національної самосвідомості в Україні : монографія. Київ : НІСД, 2018. 226 с.
12. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «Політика визнання». Київ : Альтерпрес, 2017. 172 с.
13. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття : навч. пос. Київ : Вид. УАННП “Фенікс”, 2019. 280 с.
14. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин. Харків : ЦОІ, 2001. 176 с.
15. Рафальський О. О. Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. 400 с.
16. Guelke A. The Multifaceted Nature of Ethno-Nationalism. *The Multifaceted Nature of Ethno-Nationalism. The Challenges of Ethno-Nationalism. Case Studies in Identity Politics*. 2010. P. 1-13.
17. Bonikowski B. Ethno-nationalist populism and the mobilization. *Br J Sociol*. 2017. S.181-213.
18. Connor W. Ethnic nationalism as a political force. *World Affairs*. Vol. 133, No. 2. P. 91-97.

10. Інформаційні ресурси:

1. Асланов С. А. Теоретико-методологічні засади державної етнонаціональної політики в Україні та в деяких зарубіжних країнах: окремі політико-правові аспекти. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 2. С. 304-309. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2008_2_40
2. Гопич М. К. Сучасні аспекти реалізації етнонаціональної політики в Україні органами місцевого самоврядування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 4. С. 3-5. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2013_4_3

3. Донбас в етнополітичному вимірі авт. кол.: В. Котигоренко (кер.) та ін. : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса, 2014. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/0040912.pdf>
4. Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні редкол.: О. О. Рафальський (голов.), В. Войналович, Л. Нагорна : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017 URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi57/0041882.pdf>
5. Кривицька, О.В. Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/0040910.pdf>
6. Горішна Н. Політика українізації в УРСР – засіб етнонаціональної мобілізації. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія*. 2014. Вип. 1(1). С. 49–55. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ist_2014_1\(1\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ist_2014_1(1)_13)
7. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичний супровід управлінських рішень з реалізації державної етнонаціональної політики. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 23. С.139-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2009_23_12
8. Іщенко І. Етнонаціональна політика в контексті управління нестабільністю суспільства. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 83. С. 349-354. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_83_94
9. Куц Ю. О. Етнонаціональна політика України – головний напрям управління етнонаціональною сферою. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2000. № 12(1). С. 256-260. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2000_12\(1\)_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2000_12(1)_53)
10. Сичова М. Розвиток та значення міжетнічної толерантності в стратегії державної етнонаціональної політики. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. Вип. 2. С. 253-259. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2010_2_35



11. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску.

Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності. Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу). Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем. Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел: Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

Цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR: <https://www.jstor.org/>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті. Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття.

Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти. Процедура врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти, регулюється Положенням Запорізького національного університету про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (2022 р.).

https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_znu_pro_poryadok_viznannya_rezultatov_navchannya.pdf

Комунікація. Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle. Важливі повідомлення загального характеру – зокрема, оголошення про терміни подання контрольних робіт, коди доступу до сесій у Zoom та ін. – регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Для персональних запитів використовується сервіс приватних повідомлень. Відповіді на запити студентів подаються викладачем впродовж трьох робочих днів. Для оперативного отримання повідомлень про оцінки та нову інформацію, розміщену на сторінці курсу у Moodle, будь ласка, переконайтеся, що адреса електронної пошти, зазначена у вашому профайлі на Moodle, є актуальною, та регулярно перевіряйте папку «Спам». Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу ngml@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи. Для отримання швидкої відповіді пишіть повідомлення у Viber.



ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2025-2026 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2025-2025 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ**: <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса:
Гаряча лінія:

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Силабус навчальної дисципліни



РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ.

Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):

<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:

<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>